

KS. JAROSŁAW GRABOWSKI
CZĘSTOCHOWA

KU WSPÓŁCZESNEMU EKUMENIZMOWI: DZIAŁALNOŚĆ I WYZWANIA CZĘSTOCHOWSKIEJ EKUMENII

„Proszę więc was ja, więzień w Panu, abyście postępowali w sposób godny powołania, które otrzymaliście, z całą pokorą i łagodnością, z cierpliwością, znosząc jedni drugich w miłości, starając się zachować jedność ducha we wzajemnej więzi, jaką daje pokój. Jedno jest Ciało i jeden Duch, jak też jedna jest nadzieja, do której zostaliście powołani. Jeden jest Pan, jedna wiara, jeden chrzest. Jeden jest Bóg i Ojciec wszystkich, który jest ponad wszystkimi, działa przez wszystkich i we wszystkich” (Ef 4, 1-6 przekład ekumeniczny).

Ekumenizm należy niewątpliwie do priorytetów duszpasterskich Kościoła katolickiego, gdyż brak jedności podważa jego wiarygodność. Świadomość istniejących podziałów wśród chrześcijan oraz dążenie do odzyskania pełnej jedności były zawsze ważnym elementem w kształtowaniu duchowości katolickiej. Bolesne odczucie podziałów i upowszechniająca się troska o jedność wyznawców Chrystusa stały się dzisiaj szczególnym znakiem czasu w całym chrześcijaństwie. Polska położona jest w miejscu, gdzie krzyżują się odmienne tradycje prawosławnego Wschodu i poreformacyjnego Zachodu, zaś Częstochowa od XIV wieku, dzięki obecności obrazu Matki Bożej, asymiluje aspekty religijności różnych wyznań chrześcijańskich. Niniejszy temat dotyczy specyfiki działalności ekumenicznej w Częstochowie w wymiarze uwarunkowań historycznych, ale nade wszystko aktualnych wyzwań jakie stoją przed częstochowską ekumenią wpisaną w polski ekumenizm.

Szeroko pojęte działania ekumeniczne służą kształtowaniu poczucia odpowiedzialności za jedność Kościoła. Polski ekumenizm może poszczycić się konkretnymi osiągnięciami. Wielokrotnie Kościół rzymskokatolicki w Polsce wyprzedzał oficjalne decyzje i wytyczne watykańskie, jeżeli chodzi o nawiązywanie kontaktów z chrześcijanami innych wyznań. Zdaniem arcybiskupa Alfonsa Nossola „w Polsce nastąpiło faktyczne przełamanie murów pomiędzy wyznaniem i wzajemne zbliże-

nie”¹. Podobnie uważa prawosławny arcybiskup Jeremiasz, prezes Polskiej Rady Ekumenicznej, który przed spotkaniem z Benedyktem XVI w maju 2006 r. zapewniał, że szczególnie w ostatnich latach mamy wyjątkowo dobrą sytuację, jeśli chodzi o stosunki międzykościelne².

Spośród krajowych inicjatyw i wydarzeń ekumenicznych, które miały miejsce w ostatnich latach, należy wymienić następujące³:

- * wymiana kaznodziejów między Kościołem rzymskokatolickim a Kościołami członkowskimi Polskiej Rady Ekumenicznej podczas nabożeństw ekumenicznych. Tego rodzaju „gościnność homiletyczna” jest zauważana nie tylko podczas styczniowego Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan, ale i w ciągu całego roku. Ma ona doniosły sens teologiczny, gdyż podkreśla mocno kultyczną rolę Słowa Bożego, a także jest dla zwykłych polskich *dominantes* wyraźnym znakiem jedności, który przypomina, że „wciąż jeszcze wierzymy inaczej, lecz przecież nie w Innego” (Karl Barth),

- * zaangażowanie ekumeniczne chrześcijan świeckich: ekumeniczne czuwania modlitewne przed uroczystością Zesłania Ducha Świętego, działalność Stowarzyszenia Pokoju i Pojednania „Effatha”, które od 12 lat działa w Warszawie, zaangażowanie Ruchu „Focolari” w dzieło i charyzmat jedności, zgodnie ze świadectwem życia jego założycielki Chiary Lubich,

- * ustanowienie Komisji ds. Dialogu między Konferencją Episkopatu Polski a Polską Radą Ekumeniczną,

- * powstanie bilateralnych komisji ds. dialogu ekumenicznego między katolikami a prawosławnymi, luteranami, polskokatolikami, mariawitami i adwentystami,

- * majowe ekumeniczne dni biblijne organizowane od 1994 r.

- * publikacja ekumenicznego przekładu Nowego Testamentu i Psalmów, a także ksiąg dydaktycznych Starego Testamentu,

- * ekumeniczny charakter Zjazdu Gnieźnieńskiego, który już od dziewięciu lat podejmuje aktualną tematykę, ważną dla wszystkich Kościołów chrześcijańskich w kraju,

- * coraz wyraźniej dostrzegane ekumeniczne akcje charytatywne: „Jałmużna wielkopostna” i „Wigilijne Dzieło Pomocy Dzieciom” organizowane od lat przez katolicką Caritas Polska, Diakonię Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego i Ewangelicko-Reformowanego oraz prawosławny Eleos,

- * dokument „Sakrament chrztu znakiem jedności” z 2000 r. o wzajemnym uznaniu ważności chrztu przez Kościół rzymskokatolicki i Kościoły zrzeszone w Polskiej Radzie Ekumenicznej,

- * projekt deklaracji Kościołów w Polsce „Małżeństwo chrześcijańskie osób o różnej przynależności wyznaniowej”, przygotowany przez Komisję Teologiczną Polskiej Rady Ekumenicznej i Komisję ds. Dialogu między PRE a KEP,

¹ Źródło: http://system.ekai.pl/kair///?screen=depeszatekstowo&_scr_depesza_id_depeszy=101137

² Por. Źródło: <http://www.luteranie.pl/pl/index.php?D=1124>

³ Por. J. Grabowski, *Świadomość jedności*, „Niedziela” 3/2011, s. 20-21.

* powołanie w Kościele katolickim Stowarzyszenia Teologów Ekumenistów (wrzesień 2010 r.) którego celem jest m.in. promocja ekumenizmu w środowiskach kościelnych i naukowych oraz troska o dydaktykę ekumenizmu.

Inicjatywy i osiągnięcia ekumeniczne mają niewątpliwy wpływ na coraz większą świadomość ekumeniczną oraz kształtowanie autentycznej postawy w poczuciu odpowiedzialności za jedność Kościoła. Istotne dla tej postawy jest przekonanie o ważności sprawy zjednoczenia. Brak tego przekonania sprawi, że wszelkie działania ekumeniczne nie będą miały siły ani entuzjazmu. Dlatego też „zabieganie o jedność chrześcijan – przypomina papież Benedykt XVI – nie jest zadaniem tylko dla niektórych ani też działalnością dodatkową. Każdy jest powołany do tego, by wnieść swój wkład i przyczynić się do postępu na drodze do pełnej jedności wszystkich uczniów Chrystusa”⁴. Drożdze tej musi więc towarzyszyć większa świadomość odpowiedzialności za jedność chrześcijan.

1. Działalność częstochowskiej ekumenii

1.1. Z działalności ekumenicznej w archidiecezji częstochowskiej

Archidiecezja częstochowska jako Kościół partykularny utrzymuje dobre stosunki z Kościołami i wspólnotami chrześcijańskimi, zwłaszcza tymi, które należą do Polskiej Rady Ekumenicznej. Całokształtem spraw związanych z ekumenizmem zajmuje się Referat do Spraw Ekumenizmu Kurii Metropolitalnej. Popiera on i organizuje spotkania modlitewne na rzecz jedności chrześcijan w archidiecezji, czuwa nad tym, aby postawy ekumeniczne wpływały na właściwe działania duszpasterskie. Dyrektor Referatu współpracuje z przedstawicielami Kościołów i Wspólnot eklezjalnych, ułatwiając ich kontakt w biskupem diecezji, duchowieństwem, a także z wierzniymi. Ma to swój wyraz w czasie Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan oraz przy wielu innych okazjach.

Działalność ekumeniczna w archidiecezji częstochowskiej wpisuje się w międzynarodowy ruch ekumeniczny, stąd skierowana jest głównie do Kościołów zrzeszonych w PRE. Należą do niej:

* parafia prawosławna, wznosząca swoją świątynię przy ul. Kopernika, której przewodzi ks. mitrat Mirosław Drabiuk,

* parafia ewangelicko-augsburska, która w 2012 r. obchodziła jubileusz 100-lecia poświęcenia kamienia węgielnego kościoła Wniebowstąpienia Pańskiego,

* parafia polskokatolicka, która w sierpniu 2011 r. pożegnała swego wieloletniego proboszcza ks. biskupa Jerzego Szotmüllera, który należał do Prezydium Śląskiego Oddziału Polskiej Rady Ekumenicznej i brał udział w corocznym Tygodniu ekumenicznym w Częstochowie, dzieląc się swoim doświadczeniem wiary i radosnym usposobieniem,

⁴ Benedykt XVI, *Nie można głosić Ewangelii, nie zabiegając o jedność chrześcijan*, 25.01.2010, źródło: <http://www.opoka.org.pl/aktualnosci/news.php?id=35629&s=opoka>

* starokatolicka parafia mariawitów istniejąca od 1906 r. w Gniazdowie k. Kozięglów, której proboszczem jest ks. Tadeusz Ł. Ratajczyk.

* parafia ewangelicko-reformowana w Kleszczowie, której administratorem jest ks. radca Krzysztof Góral.

W Częstochowie znajduje się także zbór Chrześcijan Baptystów. Spośród wspólnot nie należących do Polskiej Rady Ekumenicznej wymienić należy Kościół Adventystów Dnia Siódmego, Zbór Hosanna Kościoła Zielonościwkowego w Częstochowie oraz Kościół Wolnych Chrześcijan.

1.2. Znaczenie Referatu do spraw Ekumenizmu Kurii Metropolitalnej dla lokalnej ekumenii

Wyraźną odpowiedzią na wskazania Dyrektorium ekumenicznego z 1967 i 1993 r. wydanego przez Papieską Radę ds. Jedności Chrześcijan, które mówi o konieczności popierania różnych inicjatyw na rzecz jedności chrześcijan w diecezji jest Referat ds. Ekumenizmu Kurii Metropolitalnej (od października 2012 r. rozszerzył on swoją działalność i przyjął nazwę: Referat Dialogu Ekumenicznego, Międzyreligijnego, z Niewierzącymi). Jego podstawowym zadaniem jest organizowanie w archidiecezji spotkań ekumenicznych o charakterze modlitewnym, w celu realizacji ekumenizmu duchowego, jak i tożsamościowym, tzn. inicjatyw zmierzających do tego, aby lepiej poznać naukę wszystkich Kościołów chrześcijańskich, zwracając uwagę na elementy, które łączą, tak, by utworzyć podstawę wspólnego, praktycznego działania, dążąc ku jedności postulowanej przez Chrystusa.

Po ogłoszeniu przez Sobór Watykański II konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* (1964) i dekretu o ekumenizmie *Unitatis redintegratio* (1964), które były wyrazem otwarcia się Kościoła katolickiego na chrześcijan innych wyznań odnotowujemy w Kościele częstochowskim stopniowe rozwijanie się ruchu ekumenicznego. Inicjatywy ekumeniczne podejmowali mianowani przez biskupa częstochowskiego diecezjalni referenci ds. ekumenizmu. Pierwszym z nich był ks. dr Ireneusz Skubiś (1967-1982), ówczesny notariusz Kurii Biskupiej w Częstochowie i diecezjalny duszpasterz akademicki. Osobowość niezwykle zasłużona dla miasta i ojczyzny. Od 1981 roku ks. infułat Ireneusz Skubiś jest redaktorem naczelnym ogólnopolskiego tygodnika katolickiego „Niedziela” oraz prałatem-scholastykiem Kapituły bazyliki archikatedralnej w Częstochowie, pełni także funkcję wikariusza biskupiego ds. mediów. Drugą osobą odpowiedzialną za działalność ekumeniczną w diecezji częstochowskiej w latach 1982-1994 był ks. dr Franciszek Dylus, ceniony dogmatyk, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Częstochowie, a obecnie proboszcz parafii św. Franciszka z Asyżu w Częstochowie. Kolejnym referentem ds. ekumenizmu był ks. dr Zdzisław Zgrzebny (1994-1998), moralista, duszpasterz akademicki, obecny proboszcz parafii Najświętszego Serca Jezusa w Poraju. Po nim funkcję tę objął ks. dr Sławomir Zieliński (1998-2009), wykładow-

ca religioologii i teologii fundamentalnej w Wyższym Seminarium Duchownym w Częstochowie, obecnie profesor na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, kierownik Zakładu Teologii Fundamentalnej i Filozofii Chrześcijańskiej tegoż uniwersytetu. Od grudnia 2009 roku odpowiedzialność tę przejął ks. dr Jarosław Grabowski, dogmatyk i ekumenista, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji Częstochowskiej, współzałożyciel Stowarzyszenia Teologów Ekumenistów w Polsce.

Referenci ekumeniczni podejmowali systematyczne dzieła wspólnych modlitw podczas Mszy św. o jedność chrześcijan i nabożeństw ekumenicznych. Do dnia dzisiejszego czuwają więc nad tym, aby postawy ekumeniczne wpływały na działania diecezji, chociażby poprzez organizowany corocznie w styczniu Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan.

Tydzień ekumeniczny w archidiecezji częstochowskiej składa się zasadniczo z dwóch wydarzeń: Mszy św. o jedność chrześcijan sprawowanej pod przewodnictwem Księdza Arcybiskupa Metropolity Częstochowskiego w kościele pw. Najświętszego Imienia Maryi, w której biorą udział przedstawiciele bratnich Kościołów i alumni Wyższego Seminarium Duchownego oraz Ekumenicznego Nabożeństwa Słowa Bożego, które odbywa się w jednej z częstochowskich parafii katolickich lub parafii prawosławnej i ewangelicko-augsburskiej. Tydzień ekumeniczny, jak co roku, jest okazją sprzyjającą dziękowaniu Panu za to, co pozwolił dotychczas uczynić na drodze do jedności.

1.3. Ekumeniczne oddziaływanie Jasnej Góry

Archidiecezja częstochowska ma wyraźny charakter maryjny ze względu na narodowe sanktuarium Matki Boskiej Częstochowskiej. Jasna Góra posiada ekumeniczny wymiar jednoczenia wyznawców Chrystusa przed niezwykłą ikoną Madonny, która pochodzi z czasów niepodzielnego chrześcijańskiego świata. „Ten święty obraz - stwierdził patriarcha Konstantynopola Bartłomiej I, podczas swojej wizyty na Jasnej Górze w październiku 1998 – stanowi pewnego rodzaju łącznik pomiędzy Wschodem i Zachodem... ponieważ Ikona Przenajświętszej Bogurodzicy, wykonana prawosławną, wschodnią techniką i odzwierciedlająca podobne temu pochodzenie, a także jej tradycje, staje się centrum pobożności chrześcijańskiego świata Zachodu”⁵.

Pomimo kontrowersji teologicznych Reformacji, która kwestionowała kult Najświętszej Maryi Panny, na ziemiach Rzeczypospolitej polscy ewangelicy, luteranie (Jan Seklucjan) czy reformowani (Mikołaj Rej, Stanisław Sarnicki) zachowywali powściągliwość, a nawet milczenie wobec wiekowej pobożności maryjnej i doktryny mariologicznej⁶. Klasztor jasnogórski wykazywał godną podziwu dynamikę działań

⁵ Bartłomiej I, *Aby zjednoczenie nastąpiło jak najszybciej. Przemówienie patriarchy Konstantynopola*, Jasna Góra 13.10.1998, „Jasna Góra” 6(1998), s. 17-18.

⁶ Por. M. Czapska, *Polemika religijna pierwszego okresu reformacji w Polsce*, w: *Reformacja w Polsce*, Kraków 1928, s. 27; zob. Z. Jabłoński, *Dzieje kultu Matki Bożej Jasnogórskiej*, w: *Maryja Matka narodu polskiego*, red. S. Grzybek, Częstochowa 1983.

w zakresie narodowej integracji w duchu ekumenii. Pomimo wysiłków zaborców, by pozbawić Polaków tożsamości i tradycji, Jasna Góra stała się dla nich ogniskiem rozpalającym wiarę i narodową świadomość⁷.

Katolicka doktryna dotycząca Matki Jezusa była i wciąż pozostaje, w powszechnej opinii wiernych, jedną z zasadniczych przeszkód w zjednoczeniu chrześcijan. Powody odmiennych spojrzeń na Maryję we wspólnotach różnych denominacji wynikały zarówno z uwarunkowań historycznych, jak i teologicznych. W świetle współczesnych dialogów doktrynalnych należy jednak stwierdzić, że mariologia katolicka w swej istocie nie jest barierą do nawiązania dialogu i jego rozwoju dla jedności chrześcijan⁸. Teologowie niekatolicki stwierdzają, że mariologia ich wyznań nie jest tak różna, aby nie mogła zostać rozpatrywana przez katolików, zaś różne koncepcje refleksji mariologicznych wyrażają bogactwo i wielość tradycji Kościołów chrześcijańskich. Odmienność postrzegania prawdy objawionej o Maryi, w opinii przedstawicieli Kościołów reformacyjnych, jest uzasadnieniem pluralizmu teologicznego, stąd może być punktem spotkania chrześcijan różnych wyznań⁹.

„Sanktuaria maryjne – czytamy w Liście Rady Głównej Obchodów Roku Maryjnego do wszystkich biskupów katolickich z 1987 r. – winny stać się miejscem spotkania i modlitwy, biorąc odważnie na siebie rolę ekumeniczną. Matka Chrystusa i wszystkich ludzi, która ofiarowała nam Syna Bożego i która pierwsza poszła za Nim jako doskonała uczennica, nie powinna być przyczyną podziału i niezgody wśród Jego braci. Jednakże zbieżność złożonej drogi prawdy nie powinna osłabić czujności i uwagi wszystkich sanktuariów w ich właściwym przyczynianiu się do postępu na drodze ekumenicznej”¹⁰.

Ekumeniczne spotkania na Jasnej Górze zawsze były i są połączone wspólną modlitwą, gdyż podstawowym wymiarem ekumenicznej funkcji klasztoru jest ekumenizm duchowy. Jego istotą jest wewnętrzna przemiana, z której rodzi się i dojrzewa pragnienie jedności. Dekret o ekumenizmie Soboru Watykańskiego II tak opisuje istotę ekumenizmu duchowego: „Nie ma prawdziwego ekumenizmu bez wewnętrznej przemiany. Bo z nowości ducha przecież, z zaparcia się samego siebie i z nieskrępowanego wylania miłości rodzą się i dojrzewają pragnienia jedności. Musimy więc wypraszać od Ducha Świętego łaskę prawdziwego umartwienia, pokory i łagodności w posłudze, ducha braterskiej wspaniałomyślności do drugich (...). Niech pamiętają wszyscy wyznawcy Chrystusa, że tym lepiej posuwają naprzód sprawę jedności

⁷ Por. Z. Bania, S. Kobielus, *Jasna Góra*, Warszawa 1983, s. 84.

⁸ Por. W. Życiński, *Matka Boża chrześcijan*, Kraków 1995, s. 75-79.

⁹ Por. H. Meyer, *Dokumente wachsender Übereinstimmung (1931-1982)*, Paderborn-Frankfurt a. Main 1991, Bd I; *Dokumente wachsender Übereinstimmung (1982-1990)*, Paderborn-Frankfurt a. Main 1992, Bd. II. Por także: V. Zielinsky, *Le mystère de Marie, source d'unité*, "Nouvelle Revue Théologique" 121, nr 1, 72-91.

¹⁰ *Sanktuaria maryjne*, „L'Osservatore Romano” (wydanie polskie) 8(1987) nr 11-12, s. 10.

chrześcijan, a nawet ją realizują, im bardziej nieskazitelne usiłują wieść życie w duchu Ewangelii”¹¹.

To nawrócenie serca oraz świętość życia przepelnionego modlitwą o jedność należy uznać za duszę całego ruchu ekumenicznego. Ten ważny temat podejmował papież Jan Paweł II. W encyklice o ekumenizmie, przyznając prymat modlitwie, stwierdził: „Szlak nawrócenia serca jest wyznaczony rytmem miłości, która zwraca się równocześnie do Boga i do braci: do wszystkich braci, również do tych, którzy nie są w pełnej komunii z nami. Miłość ożywia pragnienie jedności nawet w tych, którzy nigdy nie dostrzegali jej potrzeby. Miłość ta znajduje najpełniejszy wyraz we wspólnej modlitwie. Sobór nazywa modlitwę duszą całego ruchu ekumenicznego, gdy jednoczą się w niej bracia, między którymi nie ma doskonałej komunii”¹². Uprawianie ekumenizmu duchowego powinno zatem stanowić podstawowy wymiar ekumenicznej funkcji Jasnej Góry. Dzięki pośrednictwu Maryi modlący mogą wejść pełniej w duchową łączność z Chrystusem i Jego Kościołem. Papież nazwał Maryję „Matką jedności i pokoju”, która umacnia więź wspólnoty w Kościele oraz ożywia wysiłki ekumeniczne, aby wszyscy chrześcijanie stali się jedną, niepodzielną rodziną¹³.

Co roku do sanktuarium Matki Boskiej Częstochowskiej przybywa średnio 4 - 5 milionów pielgrzymów i turystów z całego świata. Szczególnie pielgrzymki piesze stają się środowiskiem integralnej ewangelizacji, której pierwszym elementem jest dawanie świadectwa. Są rekolekcjami w drodze. Słowo Boże i codzienny udział w Eucharystii związane z trudem pielgrzymowania ułatwiają odkrywanie w sobie zdolności do wymagającej ofiary miłości bliźniego. Średnio, w ostatnim piętnastolecu, w pieszych pielgrzymkach uczestniczyło ok. 250 tys. osób rocznie. Na świętą Górę Polaków wiedzie ponad 55 szlaków pielgrzymkowych, liczących ponad 100 km¹⁴. Pielgrzymowanie jest niewątpliwie manifestowaniem wiary, ma więc znaczenie ekumeniczne, bo stanowi środowisko modlitwy pielgrzymów różnych wyznań i jest okazją doświadczenia Kościoła powszechnego. Jak słusznie powiedział jeden z uczestników pielgrzymki, ekumenizm nie jest tutaj programowany, ale sam się tworzy.

2. Aktualne wyzwania dla częstochowskiej ekumenii

Działania ekumeniczne mają podwójną dynamikę. Z jednej strony mamy do czynienia z dialogami teologicznymi prowadzonymi z przekonaniem, by znaleźć pełną jedność w prawdzie, wypracować modele jedności i wyjaśnić wszelkie niezgodności i niezrozumiałe kwestie. Z drugiej zaś strony towarzyszy nam przekonanie, że nie

¹¹ *Unitatis redintegratio* 7 [dalej: UR].

¹² Jan Paweł II, Encyklika *Ut unum sint* o działalności ekumenicznej, 25.05.1995, 21 [dalej: UUS].

¹³ Jan Paweł II, *List apostolski na rozpoczęcie roku jubileuszowego Matki Bożej Jasnogórskiej*, „Studia Claromontana”, t. 3, red. P. Kosiak, Częstochowa 1982, s. 5.

¹⁴ *Fenomen pieszego pielgrzymowania na Jasną Górę*, źródło: <http://www.jasnagora.pl/?a=art&b=item&id=97>

znamy dokładnej daty nastania jedności między wszystkimi wyznawcami Chrystusa, bo nie my tworzymy jedność, lecz tworzy ją Bóg, a pochodzi ona z jedności Ojca z Synem w dialogu miłości, którą jest Duch Święty. Jednak nie możemy ustawać w ekumenicznym zaangażowaniu, co więcej, musimy jeszcze uważniej odczytywać znaki Boże, przyjmując to, co nas łączy i poznawać siebie lepiej przez wspólne działanie na różnych polach, tych teologicznych, jak i duszpasterskich.

Zaangażowanie ekumeniczne na tych polach stawia nowe wyzwania, które trzeba nam podjąć w duchu odpowiedzialności, gdyż ekumenizm jest drogą, od której nie ma odwrotu. Spośród wielu aktualnych wyzwań jakie stoją przed częstochowską ekumenią należy wymienić: priorytet wiary, odwaga jej wyznawania, troska o stałą formację ekumeniczną, większa ufność i otwartość, które tworzą etos dialogu, wspólne świadectwo chrześcijan w miejscu zamieszkania, współdziałanie w promocji ekumenizmu lokalnego, obrona przed agresywnym laicyzmem życia społecznego, pragmatyka duszpasterska w zakresie nowego projektu nt. małżeństw mieszanych, wspólne akcje charytatywne oraz większe upowszechnienie Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan.

2.1. Priorytet wiary

Centrum prawdziwego ekumenizmu jest wiara, w której człowiek spotyka prawdę objawiającą się w Słowie Boga. „Bez wiary – stwierdził Benedykt XVI w przemówieniu do Kongregacji Doktryny Wiary - cały ruch ekumeniczny zostałby sprowadzony do jakiejś formy «umowy społecznej», do której przystępuje się ze względu na wspólny interes (...). Szczere dążenie do pełnej jedności wszystkich chrześcijan to dynamizm ożywiany Słowem Boga, Bożą prawdą, która przemawia do nas w tym Słowie”¹⁵. Bogactwem duchowym w różnych wyznaniach chrześcijańskich, wyrażającym jedną wiarę, można się bowiem dzielić. Dla działań ekumenicznych ważny jest więc priorytet wiary.

Przeciwnicy obawiają się, że zaangażowanie ekumeniczne może być zdradą prawdziwej wiary. Papież Benedykt XVI w listopadzie 2010 przemawiając do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan wezwał, by ożywić zainteresowanie ekumenizmem, a prowadzonym dialogom doktrynalnym nadać nowego wigoru. Stwierdził, iż „mimo nowych problematycznych sytuacji czy punktów trudnych dla dialogu niezmienny pozostaje cel drogi ekumenicznej, jak również zdecydowanie, by podążać nią dalej”. Być może sprzeciw, jaki rodzą czasami dążenia ekumeniczne, bierze się z ich niezrozumienia. Papież przypomina, że nie chodzi o „umiejętność negocjowania i osiągnięcia kompromisów”, a „wytrwałe dążenie do znalezienia pełnej jedności w prawdzie”¹⁶. To jest istotą ekumenizmu:

¹⁵ Benedykt XVI do Kongregacji Nauki Wiary, *Wiara jest centrum prawdziwego ekumenizmu*, 27.01.2012, źródło: <http://www.radiovaticana.org/pol/Articolo.asp?c=558237>

¹⁶ Benedykt XVI, *Ekumenizm jest centralnym zadaniem Kościoła*, 18.11.2010, źródło: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/jednosc_18112010.html

porzucenie ducha polemiki, odważne przyjrzenie się zarówno własnej wierze, jak i argumentom oponentów.

Podstawą ekumenizmu nie jest filantropia czy dobre wzajemne relacje, lecz chrystopologiczne wyznanie wiary. Najlepszym tego świadectwem są kolejne tomy książki Josepha Ratzingera „Jezus z Nazaretu”. Ekumenizm, aby mógł wzrastać, musi być zakorzeniony w głębokiej wierze. Inaczej nie zdoła się obronić przed dwoma najważniejszymi przeszkodami na drodze do jedności. Są to z jednej strony tzw. wyznaniowość podziału, która kurczowo trzyma się tego, co przeciwstawia dane wyznanie innym, a z drugiej strony – obojętność na sprawy wiary, która przeszkodę w drodze do jedności upatruje w samym poszukiwaniu prawdy¹⁷.

2.2. Odwaga wiary - ekumenizm męczenników¹⁸

Ekumenizm męczenników może stać się nowym przyczynkiem do pogłębienia jedności między wyznawcami Chrystusa. Dziś wiara chrześcijańska jest religią najbardziej prześladowaną. 230 mln wyznawców Chrystusa pada ofiarą dyskryminacji, wykorzystywania, przemocy, wrogości, a nawet prawdziwego męczeństwa. Oznacza to, że 80 proc. prześladowanych dziś z powodu wyznawanej wiary to chrześcijanie. Oddali oni własne życie w obronie wiary. Miniony wiek, choć także czasy obecne ukazują, że we wszystkich Kościołach i wspólnotach chrześcijańskich nie brak męczenników. Niepokojące jest to, że odpowiedzialni za tę dramatyczną sytuację przyzwyczaili się do takiego stanu rzeczy. W społeczeństwach zsekularyzowanych reakcja następuje jedynie wobec dramatów o nadzwyczajnych rozmiarach, jeśli w ogóle następuje, lub pojawia się dopiero wtedy, gdy rzesza uchodźców rozlewa się po świecie. Dlatego naszym zadaniem jest modlitewna pamięć o męczennikach.

Wobec szerzących się prześladowań chrześcijan nie można pozostać obojętnym, trzeba budować zaufanie do Kościoła Chrystusowego, pamiętając o wciąż aktualnych słowach papieża św. Grzegorza Wielkiego, z VI wieku: „W świętym Kościele każdy wspiera wszystkich i wszyscy są wsparciem każdego”. Trzeba ożywić ekumeniczne zadanie: pamiętać o sobie, poznawać się i wspierać, by nie brakło nam odwagi wiary. Tej odwagi uczymy się dzisiaj od męczenników, to oni są najbardziej wiarygodnymi świadkami wiary. Oddawali oni i wciąż oddają własne życie za Chrystusa. Katolicy, prawosławni, wierni Starożytnych Kościołów Orientalnych (Koptowie, Syryjczycy, Ormianie, Etiopczycy), protestanci, starokatolicy i inni chrześcijanie urzeczywistniają słowa Jezusa: „Ze względu na Moje imię podniosą na was ręce i będą was prześladować (...). Będziecie znienawidzeni przez wszystkich ze względu na moje imię, ale włos wam z głowy nie spadnie. Przez swoją wytrwałość ocalicie wasze dusze” (Łk 21,12-19).

¹⁷ Por. Kard. Koch, *Luter byłby zadowolony z takiego papieża*, 17.09.2011, źródło: <http://www.radiovaticana.org/pol/articolo.asp?c=521501>

¹⁸ Por. J. Grabowski, *Ekumenizm męczenników obietnicą jedności*, „Niedziela” 3/2012, s. 24-25.

Istnieje więc pilna potrzeba ludzi, w naszym lokalnym środowisku, którzy będą nie tyle usiłować udowodnić zmartwychwstanie Chrystusa przez argumentacje i przesłanki natury historycznej, co raczej dawać świadectwo trwałej prawdzie w historii przez swą wierność Chrystusowi, dla którego warto żyć, płacąc nawet najwyższą cenę.

Jan Paweł II w liście *Tertio millennio adveniente* napisał: „U kresu drugiego tysiąclecia Kościół znowu stał się Kościołem męczenników (...). Świadectwo dawane Chrystusowi aż do przelania krwi, stało się wspólnym dziedzictwem zarówno katolików, jak prawosławnych, anglikanów i protestantów (...). To świadectwo nie może zostać zapomniane”¹⁹. Papież zachęcał, by nie zapominać o świadectwie męczenników wszystkich Kościołów, ponieważ „chyba najbardziej przekonujący jest ten ekumenizm świętych, męczenników”²⁰. Ta wyraźna zachęta została również ukazana w ekumenicznej encyklice *Ut unum sint*, w której Jan Paweł II przypomniał, że „my – chrześcijanie mamy już wspólne Martyrologium”. Choć wspólnota chrześcijan jest niedoskonała, gdyż podzielona w wymiarze widzialnym, to pozostaje realna i doskonała „w tym, co wszyscy uważamy za szczyt życia łaski: w męczeństwie (*martyria*) aż do śmierci, w tej najprawdziwszej realistycznej komunii z Chrystusem, który rozlewa własną krew i przez tę ofiarę przybliża ku sobie tych, którzy niegdyś byli daleko”²¹.

2.3. Dbalność o formację ekumeniczną²²

Podstawowym wyzwaniem dla częstochowskiej ekumenii jest konieczność głębszej i stałej formacji ekumenicznej zarówno duchownych jak i świeckich. Ponieważ jednak kierunek i dynamizm ekumeniczny zależą w pierwszym rzędzie od duchownych, dlatego ich formacja ekumeniczna, począwszy od seminarium duchownego, a skończywszy na formacji permanentnej przez całe życie, powinna być w przyszłości głębsza, tj. nawiązująca do dorobku Kościoła powszechnego, a zarazem winna mieć charakter bardziej praktyczny. Spotykamy się ze zjawiskiem, że student teologii jest bardziej ekumeniczny, a ten sam, gdy zostaje proboszczem, często przekształca się w przeciwnika ekumenizmu albo jest wobec niego obojętnym. Wydaje się więc konieczna pogłębiona, stała formacja ekumeniczna, by zniwelować tego rodzaju postawę²³.

Formacja ekumeniczna stanowi integralną część formacji chrześcijańskiej. Wynika to stąd, że wymiar ekumeniczny jest jednym z pierwszorzędnych aspektów ży-

¹⁹ Jan Paweł II, *Tertio millennio adveniente* 37.

²⁰ Tamże.

²¹ Por. UUS 84; zob. *Księga Świadców. Martyrologium ekumeniczne*, red. Wspólnota z Bose, tłum. K. Stopa, Częstochowa 2004.

²² Por. J. Grabowski, *W służbie jedności. Ekumeniczna formacja kapłanów*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 38 (2010), s. 109-118.

²³ Por. R. Rogowski, *Perspektywy rozwoju ruchu ekumenicznego w Polsce*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, pod. red. W. Hryniewiczza, J. S. Gajka, S. J. Kozy, Lublin 1997, s. 445.

cia Kościoła. W formacji chrześcijańskiej, która jest niezbędna na wszystkich poziomach i etapach życia chrześcijańskiego, koniecznym wydaje się przemyślenie, w jaki sposób zapewnić wymiar ekumeniczny w różnych typach formacji. Bardzo ważny jest sposób i metoda przekazywania wiedzy o innych wyznaniach oraz postawa szacunku i otwarcia wobec innych chrześcijan. Trzeba pamiętać, że właściwa postawa ekumeniczna kształtuje się także w ramach postawy ogólnoludzkiej i religijnej²⁴. Soborowy dekret o ekumenizmie stwierdza, że obowiązkiem katolików jest „zdobycie lepszej znajomości doktryny i historii, życia duchowego i kulturowego, psychologii religijnej oraz kultury właściwej braciom”²⁵.

Niezbędne jest przemyślenie „w jaki sposób zapewnić wymiar ekumeniczny w różnych typach formacji”²⁶. Dotyczy ona wszystkich środowisk, w których żyją i kształtują się chrześcijanie: rodziny, parafie, szkoły, różne ruchy, stowarzyszenia i grupy, a przede wszystkim uczelnie i wydziały teologiczne. Ekumeniczna formacja ma zmierzać do takiego kształtowania serc i ducha młodych ludzi, ich postaw ludzkich i religijnych, aby łatwiejsze były poszukiwania jedności wśród chrześcijan i bardziej owocne stało się uskutecznianie siostrzano-braterskich relacji między Kościołami. Jej zadaniem jest nie tylko przekazywanie odpowiedniego zasobu wiedzy na dany temat, ale także prowadzenie do nawrócenia i zaangażowania ekumenicznego u tych, którzy z niej korzystają oraz umocnienia ducha wiary, który wyznaje, że ekumenizm „przekracza ludzkie siły i zdolności”²⁷. Nieodzowne jest więc zawierzenie Duchowi Świętemu, który przełamuje opór ludzkich serc i prowadzi chrześcijan ku pełni prawdy. Toteż ekumeniczne zaangażowanie należy postrzegać w kategoriach imperatywu chrześcijańskich sumień oświeconych przez wiarę i prowadzonych przez miłość²⁸.

Formacja ekumeniczna stanowi dziś jeden z istotnych elementów pośród w pełni świadomie podejmowanych kroków na drodze budowania i umacniania więzów między Kościołami. Jest ona „czymś zasadniczym”, zwłaszcza dla tych, „którzy przygotowują się, aby służyć dziełu jedności”²⁹. Duchowni oddający się pracy duszpasterskiej, zwłaszcza proboszczowie i inni wyświęceni szafarze, mają szczególną rolę do spełnienia w dziedzinie popierania komunii z innymi chrześcijanami³⁰. Kandydaci do kapłaństwa i studenci teologii w czasie ich studiów seminaryjnych powinni mieć

²⁴ Por. R. Słowik, *Odpowiedzialność za jedność Kościoła w świetle adhortacji apostolskich Jana Pawła II*, „Roczniki Teologiczne” 7 (2003), s. 123-124.

²⁵ UR 9.

²⁶ Papieska Rada Do Spraw Jedności Chrześcijan, *Ekumeniczny wymiar formacji pastoralnej* 3, w: *Ut unum. Dokumenty Kościoła katolickiego na temat ekumenizmu 1982-1998*, red. S. C. Napiórkowski, K. Leśniewski, J. Leśniewska, Lublin 2000, s. 104 [dalej: EWFP].

²⁷ UR 24.

²⁸ Por. UUS 8; zob. A. Nossol, *Ekumenizm jako imperatyw chrześcijańskiego sumienia. Przez dialog i pojednanie ku ekumenicznej jedności*, Opole 2000, s. 217.

²⁹ EWFP 2.

³⁰ Por. Papieska Rada do Spraw Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu z 25.03.1993*, 55, w: *Ut unum...*, s. 49.

świadomość „globalnej wizji ekumenicznej działalności”³¹. Dlatego też, formacja doktrynalna, która zajmuje centralne miejsce w formacji ekumenicznej, winna nie tylko przekazywać wiedzę w postaci informacji, lecz również „dostarczać motywacji do ekumenicznego nawrócenia i zaangażowania oraz je pobudzać”³².

Powyższe wskazania realizowane są poprzez wykłady z ekumenizmu dla alumnów Wyższego Seminarium Duchownego, jak również wspólne modlitwy i spotkania w gmachu seminarium z cyklu „Ekumenizm szkołą uczenia się siebie nawzajem” by wymienić przynajmniej te ostatnie z ks. prof. Marcinem Hintzem, ówczesnym proboszczem luterańskiej parafii w Częstochowie (19.01.2009) i ks. mitratem Mirosławem Drabiukiem, proboszczem częstochowskiej prawosławnej parafii (26.01.2009), podczas których w formie panelu dyskusyjnego pytano: czego katolicy mogą nauczyć się od ewangelików i prawosławnych, a ewangelicy i prawosławni od katolików? oraz wyjaśniono stosunek chrześcijan wobec bieżących problemów duszpasterskich: sekularyzacji życia, krajowych sporów bioetycznych, dechrystianizacji i nowej ewangelizacji Europy.

2.4. Ufność i otwartość chrześcijan znakiem dla zagubionego społeczeństwa

Lęk przed utratą własnej tożsamości bywa często przeszkodą na drodze ku pełnej widzialnej jedności w Kościele Chrystusowym. Staje się on swoistym hamulcem na drodze jedności, gdyż Kościoły zatracają wówczas zdolność do samokrytyki i otwartość względem innych. „Aby wyjść z tej sytuacji trzeba mądrej hermeneutyki ekumenicznej, które otwierałyby nowe perspektywy, pozwalające wznieść się ponad tendencję do absolutyzacji własnego stanowiska konfesyjnego”³³. Hermeneutyka ekumeniczna jest sztuką interpretacji i właściwego przekazu prawd wiary zawartych w Biblii, w dokumentach Kościoła oraz w tekstach ekumenicznych. Stosowana po Soborze Watykańskim II hermeneutyka ekumeniczna w dużej mierze przyczyniła się do pogłębienia wzajemnego zaufania oraz dialogu i wspólnych uzgodnień, co niewątpliwie miało wpływ na przełamanie wzajemnych uprzedzeń i psychologiczno-społecznych napięć³⁴. Jan Paweł II przypominał, że „dialog ekumeniczny pobudza strony biorące w nim udział do zadawania sobie pytań, do wzajemnego rozumienia się i wyjaśniania własnych poglądów”³⁵. Widać to wyraźnie w relacjach protestancko-katolickich. Kiedy trzeba było krytycznie zinterpretować między innymi rolę Biblii. Różnice w rozumieniu Pisma Św. odnośnie do istotnych treści wiary kierowały uwagę na przeciwstawność pewnych sformułowań konfesyjnych. Dzięki dialogowi

³¹ EWFP 7.

³² Tamże.

³³ Z. Glaeser, *Ku pełni jedności w Chrystusowym Kościele*, w: *Ekumenizm – Teologia – Kultura*, red. K. Konecki, Z. Pawlak, K. Rulka, Włocławek 2006, s. 77.

³⁴ Por. Tamże, s. 75.

³⁵ UUS 38.

udało się dojść do wspólnego przekonania, iż nie dają one podstawy do podziału Kościołów. Świadomość historyczna wskazywała na fakt, że w czasie reformacji narosło wiele nieporozumień, wspólna reinterpretacja spornych punktów doprowadziła do ważnych uzgodnień, co doprowadziło do konsensusu tam, gdzie wydawało się to dotąd niemożliwe.

W Dekrecie o ekumenizmie Soboru Watykańskiego II czytamy: „Pismo Święte jest dla owocnego dialogu znakomitym narzędziem w potężnym ręku Bożym do osiągnięcia tej jedności, którą Zbawca wskazuje wszystkim ludziom”³⁶. Biblia jako Słowo Boże prowadzi przecież do tej jedności, którą daje nam Chrystus. Drogą do tej jedności, w dużej mierze już pokonaną, jest rewizja własnej interpretacji Biblii, odnoszenie wszystkiego do misterium Chrystusa zawartego i wyrażonego w Biblii oraz ekumeniczny przekład Biblii, rozpoczęty od 1995 r. Dzisiaj cieszymy się z lektury przekładu ekumenicznego Nowego Testamentu (2005), Ksiąg dydaktycznych Starego Testamentu (2008), a wkrótce pozostałych ksiąg ST wydawanych przez Towarzystwo Biblijne w Polsce. Stanowią one niezawodne oparcie dla modlitwy i działalności duszpasterskiej wszystkich uczniów Chrystusa oraz ważny krok na drodze do jedności³⁷. Tak więc hermeneutyka ekumeniczna jest szczególnym wyzwaniem, gdyż otwiera umysł i serce na nowe możliwości porozumienia i pojednania między Kościołami.

Porozumienie i pojednanie między Kościołami wynika z wzajemnego zaufania, które zaś rodzi postawę otwartości wobec różnych tradycji eklezyjalnych. Etos dialogu wypływa z najgłębszej istoty chrześcijaństwa. Dialog zakłada postawę szacunku, życzliwości, partnerstwa i wzajemności po wszystkich stronach. Umacnia nas w tym i oświeca zalecenie św. Pawła, zawarte w Liście do Rzymian: „Miłość niech będzie bez obłudy (...) W miłości braterskiej nawzajem bądźcie życzliwi. W okazywaniu czci jedni drugim wyprzedzajcie” (Rz 12, 9-10). Nie można jednak sprowadzać zaangażowania ekumenicznego wyłącznie do stosunków z innymi chrześcijanami. Jego zakres obejmuje także określone zadania w samym Kościele katolickim. Chodzi o życie w duch Ewangelii: „Niech pamiętają wszyscy wyznawcy Chrystusa, że tym bardziej rozwijają sprawę jedności, a nawet ją realizują, im bardziej starają się wieść nieskazitelne życie według Ewangelii, im mocniejszą więzią zespolą się z Ojcem, Synem i Duchem, tym łatwiej zdołają pogłębić wzajemne braterstwo”³⁸.

Być uczniem Chrystusa nie oznacza tylko postępowania według zasad, ale przede wszystkim uwiarygodnianie Ewangelii swoim codziennym życiem, a więc dawanie świadectwa o jej wartości i prawdziwości. W dzisiejszych czasach bowiem nie wystarczy już wzajemna tolerancja czy nawet akceptacja między Kościołami. Jezus oczekuje od nas czytelnego znaku jedności jakim jest wspólne świadectwo chrześcijan,

³⁶ UR 21.

³⁷ Por. UUS 44.

³⁸ UR 7.

szczególne wobec obojętności, lekceważenia czy nawet walki z chrześcijaństwem, w dobie prześladowań wyznawców Chrystusa.

Biskup Jerzy Samiec, zwierzchnik Kościoła ewangelicko-augsburskiego w Polsce 22 stycznia 2012 podczas centralnego nabożeństwa ekumenicznego w warszawskim kościele ewangelicko-augsburskim Św. Trójcy, podsumowując okres 50 lat ekumenii polskiej z udziałem Kościoła katolickiego zauważył, że dużo się w Polsce zmieniło - podchodzimy do siebie z większą ufnością i otwartością. Nadal jest jednak duża ignorancja, jeżeli chodzi o znajomość wśród katolików innych wspólnot chrześcijańskich. Jako przykład biskup przywołał swoją rozmowę z duchownym rzymskokatolickim, którego podczas spotkania towarzyskiego prowokacyjnie zapytał, czy w Kościele katolickim obchodzi się Boże Narodzenie i Wielkanoc. Po zdumionej reakcji księdza katolickiego, bp Samiec wyjaśnił: „Teraz rozumiesz jak się czujemy, gdy nam zadają takie pytania”. Zdaniem biskupa luterańskiego, problem można by rozwiązać podając na lekcjach religii podstawowe informacje o innych Kościołach.

Zaś katolicki biskup sandomierski Krzysztof Nitkiewicz, przewodniczący Rady Episkopatu ds. Ekumenizmu, podczas tego samego nabożeństwa, przypomniał czasy, kiedy chrześcijanie różnych Kościołów w Polsce patrzyli na siebie przez wieki jak na obcych i przybyszów. Ubolewał, że wciąż egzystują w świadomości wiernych w Polsce stereotypy i uprzedzenia polegające choćby na utożsamianiu wyznania z narodowością (prawosławie to Rosjanie i Ukraińcy, protestanci to Niemcy czy Skandynawowie). „Nasza ekumeniczna wrażliwość mogłaby być z pewnością większa – stwierdził bp Nitkiewicz. Ale dzięki Bogu jest postęp i stale przyspieszamy kroku. To sprawia, że nasz polski mur uprzedzeń wynikających z odmiennego wyznawania wiary robi się coraz mniejszy. Jestem przekonany, że pewnego dnia zniknie całkowicie”³⁹. My również podzielamy to przekonanie.

2.5. Wspólne świadectwo w miejscu zamieszkania

Czytelnym znakiem jedności jest wspólne świadectwo chrześcijan różnych wyznań. Tylko wspólne świadectwo wyznawców Chrystusa może być znakiem dla zagubionego społeczeństwa – powiedział abp Rainer Maria Woelki, metropolita Berlina. W rozmowie z Radiem Watykańskim metropolita Berlina stwierdził, że sytuacja w stolicy Niemiec jest tego najlepszym przykładem, ponieważ chrześcijanie są tam w mniejszości. Dla arcybiskupa Berlina wewnątrzchrześcijański dialog to przede wszystkim wspólne świadectwo w miejscu zamieszkania. W stolicy Niemiec tylko 9% mieszkańców to katolicy, a 18% ewangelicy. Od wielu lat istnieje tu Rada Ekumeniczna zrzeszająca ponad 30 wspólnot i wyznań. Abp Woelki stwierdził, że chrześcijanie mogą tu przetrwać tylko w jedności: „To oczywiście nie oznacza, że przymykamy oko na to, co nas wciąż dzieli. Jesteśmy świadomi naszych różnic, ale

³⁹ *Niknie mur polskich uprzedzeń*, 23.01.2012, źródło:

<http://ekai.pl/diecezje/warszawska/x50636/niknie-mur-polskich-uprzedzen>

chcemy wspólnie świadczyć o Chrystusie w często zagubionym i zdezorientowanym społeczeństwie⁴⁰.

Otwartość na wspólne świadectwo jest priorytetowym wyzwaniem dla częstochowskiej ekumenii na drodze realizacji widzialnej jedności. W naszym częstochowskim grodzie takim świadectwem jest niewątpliwie pielgrzymowanie na Jasną Górę. Ikona jasnogórskiej Madonny pochodzi z czasów niepodzielnego chrześcijańskiego świata i jest namacalnym znakiem jedności chrześcijańskiej kultury. Ekumeniczne oddziaływanie sanktuarium zostało przedstawione wyżej.

Należy stwierdzić, że w ostatnich latach jasnogórski klasztor szeroko otworzył się na ekumenię. Podczas Tygodni Modlitw o Jedność Chrześcijan duchowni wyznań niekatolickich mają swoje audycje na falach Radia „Jasna Góra”, są też zapraszani do wygłoszenia kazań oraz cykli rozważań w Kaplicy Matki Bożej, nie tylko w okresie Tygodnia Modlitw. 23 stycznia 2009 podczas spotkania ekumenicznego, po raz pierwszy w historii, na zaproszenie przeora klasztoru, ewangelicki duchowny ks. prof. Marcin Hintz, ówczesny proboszcz parafii luterańskiej w Częstochowie, wziął udział w wieczornym skupieniu ojców i braci paulinów. Wygłosił on w kaplicy za klauzurą kazanie. Mówił o ciągłej potrzebie przełamywania stereotypów, które wciąż występują po obu stronach ekumenicznego dialogu: „My, ewangelicy, wciąż musimy się uczyć od braci katolików pokory, szacunku dla tradycji i urzędu kościelnego, rozpoznania, że prawdziwa pobożność maryjna osadzona jest w chrystologii. Wyznawcy rzymskiego katolicyzmu mogą nauczyć się od ewangelików biblijnej pobożności⁴¹”.

W Częstochowie w Tygodniu Modlitw o Jedność Chrześcijan centralnym wydarzeniem jest ekumeniczne nabożeństwo Słowa Bożego z gościnną wymianą kaznodziei oraz Mszy św. o jedność chrześcijan sprawowana pod przewodnictwem Księdza Arcybiskupa Metropolity Częstochowskiego. Mają też miejsce inne wydarzenia, takie jak: ekumeniczne kolędowanie w bratnich kościołach, spotkania młodzieży katolickiej i ewangelickiej, spotkania z alumnami Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej, artykuły, wywiady i spotkania w redakcji tygodnika katolickiego „Niedziela”, modlitewne spotkania w szkołach z udziałem duchownych różnych wyznań, poprzedzone właściwym przygotowaniem na katechezach.

2.6. Pozostałe wyzwania stojące przed polską, w tym częstochowską ekumenią:

*** Współdziałanie w promocji ekumenizmu lokalnego.**

Chodzi o wyeliminowanie wyłączności katolickiego zaangażowania modlitewnego w odbudowywanie jedności chrześcijańskiej. Katolik winien być współodpowiedzialny za tę jedność, nie zaś sam odpowiedzialny. Konieczne jest więc współ-

⁴⁰ *Ekumenizm w mieście bez chrześcijan*, 21.01.2012, źródło: <http://info.wiara.pl/doc/1059879.Ekumenizm-w-miescie-bez-chrzciscijan>

⁴¹ Źródło: <http://www.luteranie.pl/pl/?D=2593>

działanie w promocji ekumenizmu lokalnego, nie zaś zrzucanie odpowiedzialności na Kościół większościowy i wspólne modlitwy, które są nader skutecznym środkiem upraszania łaski jedności i świadectwem dla miasta. Międzywyznaniowa wspólna modlitwa o jedność nie eliminuje oczywiście potrzeby modlitwy w łonie samej wspólnoty katolickiej, a także modlitwy indywidualnej pojedynczych katolików, ewangelików czy prawosławnych. Jedna jak i druga posiadają wyjątkowe znaczenie i zorientowane ku sprawie jedności z pewnością odniosą pozytywny skutek.

* **Obrona przed ateizacją, obojętnością religijną i agresywnym laicyzmem życia społecznego i moralnego.**

W dialogu między chrześcijanami nie można ignorować moralnych kwestii dotyczących ludzkiego życia, rodziny i kwestii bioetycznych. W tych sprawach chrześcijanie powinni się wypowiadać jednym głosem, gdyż broniąc podstawowych wartości bronią ludzkość i człowieka⁴².

* **Pragmatyka prawno-kościelna i duszpasterska w zakresie małżeństw mieszanych.**

14 października 2011 r. biskupi katolicycy zaaprobowali projekt deklaracji nt. małżeństw osób o różnej przynależności wyznaniowej, który został poddany konsultacjom w Kościołach zrzeszonych w PRE oraz w Kościele katolickim. Dokument pozwoli rozwiązać bardzo praktyczne sprawy dotyczące sposobu zawierania małżeństw i wychowywania dzieci w wierze, w sytuacji kiedy każdy z małżonków należy do innego Kościoła chrześcijańskiego. Porusza on m. in. sporną dotąd kwestię wychowania dzieci w wierze. Deklaracja stwierdza, że małżonkowie pozostają członkami własnych Kościołów, ale muszą wspólnie zdecydować, w której tradycji kościelnej wychowają dzieci. Oznacza to, że w praktyce ostateczna decyzja, co do tradycji kościelnej, w jakiej zostaną wychowane dzieci, należy do małżonków. Niewątpliwie deklaracja ta przyczyni się do jeszcze większego zbliżenia i wzajemnego zrozumienia chrześcijan w Polsce oraz będzie okazją, by powrócić do refleksji nad własną tożsamością. Jest to pozytywne, gdyż, aby iść ku jedności, trzeba mieć jasną świadomość własnej tożsamości. Istotne treści tej nowości stanowi złagodzenie treści tzw. klauzuli strony katolickiej i rezygnacja z tej klauzuli w stosunku do strony akatolickiej.

* **Wspólne akcje charytatywne *Caritas*, *Diakoni* i *Eleos***, ich skuteczność i konieczność większej promocji w naszych środowiskach.

* **Większe upowszechnienie Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan**, oddolnie, w parafiach i szkołach.

Zakończenie

⁴² Por. Benedykt XVI, *Wiara jest centrum prawdziwego ekumenizmu*, 27.01.2012, źródło: http://www.radiovaticana.org/pol_RG/2012/gennaio/12_01_27.html

Chrześcijaństwo staje się coraz wyraźniej, choć nie bez trudności, uczącą się wspólnotą Kościołów. Wobec problematycznych sytuacji i nowych wyzwań na drodze ekumenicznej konieczne jest znalezienie skutecznych sposobów postępowania w świetle woli Chrystusa: „aby wszyscy stanowili jedno”. Niezmienny pozostaje cel tej drogi oraz zdecydowanie, by podążać nią dalej. „Na świecie coraz bardziej wzajemnie zależnym i solidarnym jesteśmy wezwani, - przypomina Benedykt XVI - by głosić z nowym przekonaniem prawdę Ewangelii. Mamy przedstawiać Zmartwychwstałego Pana jako odpowiedź na najgłębsze pytania i dążenia dzisiejszych ludzi. By móc wypełnić to zadanie, musimy postępować dalej drogą ku pełnej jedności, ukazując, że zjednoczyliśmy już nasze wysiłki celem dawania wspólnego świadectwa Ewangelii wobec ludzi naszych czasów”⁴³.

Działalność ekumeniczna w środowisku częstochowskim staje wobec nowych wyzwań i przynosi nowe inicjatywy, które mają być wspólnym świadectwem Ewangelii. Niewątpliwie przyczynia się ona do integracji lokalnego środowiska. Częstochowa postrzegana jako „dobre miasto”, jak nazwał ją Jan Paweł II, jej honorowy obywatel, ma bardzo ważne zadanie w rozwoju działań ekumenicznych, by jej dobro realizowało się w budowaniu szacunku i przyjaźni na gruncie chrześcijańskiej wiary.

Członkowie Polskiej Rady Ekumenicznej i Rady ds. Ekumenizmu Konferencji Episkopatu Polski we wprowadzeniu w tematykę Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan w 2012 r. wyrazili prawdę, która powinna nam stale towarzyszyć w codziennym zaangażowaniu ekumenicznym: „Jedność, o którą się modlimy, to nie tylko «wygodne» wyobrażenie wzajemnej życzliwości i współpracy. Jedność wymaga, abyśmy byli gotowi porzucić rywalizację. Musimy otworzyć się na siebie, by wzajemnie ofiarowywać sobie dary i wzajemnie przyjmować je od siebie”⁴⁴.

⁴³ *Jedność chrześcijan jest konieczna, by ukazywać dzisiejszym ludziom Chrystusa*, 30.11.2010, źródło: http://storico.radiovaticana.org/pol/storico/2010-11/443300_jednosc_chrzescijan_jest_konieczna_by_ukazywac_dzisiejszym_ludziom_chrystusa_pisze_papiez_w_przeslaniu_do_patriarchy_konstantynopola.html

⁴⁴ Źródło: <http://www.ekumenia.pl/files/TMoJCh%202012/TMoJCh%202012%20broszura.pdf>